

Запуск «Сатани» обернувся трагедією

На службу в Радянську армію потрапив у 1957 році. Саме тривала перебудова збройних сил: скорочувалися частини, полки, дивізії, які мали застарілу техніку часів війни. Натомість у Радянському Союзі стали запускати супутники, появились балістичні ракети.

Вчився на авіатора, а став ракетником

Із контингенту нашого військового училища далекої авіації 1958 року сформували один взвод курсантів 14-ї роти і оголосили, що вивчатимемо сучасну ракетну техніку спеціального призначення. Тоді ж вперше на об'єкті, який я охороняв під час несення караульної служби, побачив трофейну німецьку ракету ФАУ-1. Це був невеликий розібраний реактивний літак. Вдруге «крилату» ракету побачив, коли нас завели у таємну лабораторію. Там був тогочасний реактивний винищувач МІГ-15 – диво-літак, оснащений радіолокаційним обладнанням. На місці кабіни пілота мав міститися атомний заряд. Фактично це були «літаки-снаряди», котрі кріпилися під крилами бомбардувальника ТУ-16. Ці ракети класу «повітря-земля» запускали за 120 кілометрів

У званні лейтенанта Григорій Червоний прибув на службу на космодром.

під назвою Байконур. Призначили мене начальником однієї з радіотелеметричних (всього їх було три) станцій («Трал») артилерійського полку, який перевели на Байконур із Далекого Сходу. До того, до речі, ця військова частина, якою командував підполковник Кабанов, успішно справилась із завданням, допомагаючи комуністам Китаю в боротьбі з гомінданівцями. В полку служили добре вишколені офіцери-фронтовики, надзвичайно хороші люди.

Отож, отримавши статус випробувачів, ми повинні були готува-

простою своєї конструкції.

Невдовзі на полігон прибув генеральний конструктор Михайло Янгель. Як виявилось в процесі роботи, це була добра і високоосвічена людина. Нащадок запорізьких козаків, вивезених до Сибіру, він мріяв про мирне освоєння космосу. До нього, як депутата Верховної ради СРСР, нерідко зверталися з різними, навіть побутовими, питаннями, і він ніколи не відмовляв.

Моя станція «Трал» містилася в монтажно-випробувальному корпусі, де перебував технічний персонал під час підготовки до запуску ракети. Її старт планувався до 44-ї річниці Великої жовтневої соціалістичної революції, отож трохи поспішали. Однак роботу призупиняли щоразу, щойно надходило сигнал «Скорпіон». Це означало, що наша розвідка з Ірану передала про підняття в повітря американського літака-розвідника, який фіксує наші робочі радіочастоти. Коли літак приземлявся, надходив сигнал «Відбій скорпіона», і підготовка робота продовжувалася.

Напередодні запуску, ще в монтажному корпусі, виникли якісь несправності на борту ракети. Вправляти їх заборонялося за відсутності представників заводу. Ходили чутки, начебто головнокомандувач ракетних військ Неделін

Так виглядає вдосконалена модель ракети «Сатана».

Як потім з'ясувалося, загалом загинуло 130 офіцерів, солдатів і цивільних осіб, в тому числі головнокомандувач Неделін, представники ЦК, персонал заводу-виробника, який обслуговував ракету. Втратили ми й своїх товаришів по службі Валентина Семенкова і Мішу Лисенка. Дивом залишився живим генеральний конструктор Янгель, який випадково на той час опинився в кабельних каналах. Він мав протигаз, який тут же віддав жінці – своєму заступнику Дорошенко. Сам Янгель скористався носовою хустиною, змоченою сервом. Ракета злетіла з полиномом

зробив крок уперед і відступив, потім знову ступив уперед і знову назад. Ця мить мені здалася цілою вічністю. Нарешті Леонід Ілліч зайшов до зали, за ним – решта.

Після цього інциденту мій безпосередній начальник капітан Скрипко взяв на себе функції чергового, а мене відправили в готель «Люкс», де зазвичай зупинялися високі особи. В мої обов'язки входив контроль, щоб вчасно подали обід і щоб ніхто зайвий у готелі не вештався. Десь через годину пролунав дзвінок, щоб обід подали в конференц-зал. Отож,